

Ключевые слова: функционально-семантическая категория, кратность, оппозиция, многократность, однократность.

The article deals with the theoretical issues related to the definition of the category of frequency, its main features are highlighted. Frequency represented as a functional-semantic category, based on the binomial opposition "semelincident / frequentative".

Keywords: functional-semantic category, frequency, opposition, frequentative, semelincident.

Надійшла до редакції 17 вересня 2012 року.

Тетяна Космеда, Оксана Халіман

УДК 81'366.5

ЯВИЩЕ ПРЕЦЕДЕНТНОСТІ В АСПЕКТІ ГРАМАТИКИ ОЦІНКИ (на прикладі аналізу граматичного значення минулого часу)

У статті на прикладі аналізу граматичного значення минулого часу описано способи моделювання граматичних ігрем для вираження значення оцінки. Аргументовано використання поняття «граматична прецедентність», що пов'язано з уживанням граматичних одиниць в оцінних функціях як прецедентних.

Ключові слова: оцінка, іграма, граматичне значення, минулий час, «граматична прецедентність».

У світлі сучасної лінгвістичної парадигми все більшу увагу привертають функційні особливості мови, що експлікуються в комунікативному процесі, мовленнєвій діяльності. Вивчення мови як засобу комунікативних взаємодій, аналіз механізмів функціонування мовних одиниць із урахуванням як структурно-семантичних, так і комунікативно-прагматичних особливостей, що здійснюється в соціальному контексті, дає змогу виявити прагматичні норми їх використання. Це передбачає вивчення зв'язку мови з мисленням людини, її емоційним світом, загальнолюдськими та національно-культурними цінностями.

Учені констатували, що неможливо пізнати природу й сутність значення засобами лінгвістичної семантики, залишаючись у межах статичного уявлення про мову як замкнену систему. Для цього необхідно врахувати різноманітні контексти вживання мовних знаків [Сусов 2009]. У сучасних лінгвістичних працях домінує думка про те, що неможливо пізнати сутність і природу мови без звернення до людини, людського чинника в мові. Переживши свій «прагматичний поворот», наука про мову поставила в центр дослідження саме людину як носія неповторних комунікативних смислів [Бацевич 2010].

«Прагматичний поворот» означав, що тепер у центрі уваги – жива мова в дії, в усій різноманітності її функцій і соціально-функційних варіантів. Абстрактний, ідеальний мовець поступився місцем конкретному, реальному мовцю, що здійснює своє спілкування кожного разу в новому комунікативно-прагматичному просторі. Прагматика не може не спиратися на розуміння «мови як системи засобів і правил, але вона робить акцент на комунікативних процесах і контекстуально залежних принципах використання цієї системи» в різноманітних актах мовного спілкування [Сусов 2009: 37].

У момент породження дискурсу в комунікантів наявні спільні фонові знання, що ґрунтуються на відомій співрозмовникам картині комунікативної ситуації й загальному інформаційному фонді адресата й адресанта. Наявність такого спільного фонду знань необхідна індивідові для сприйняття смислу, що є адекватним авторському задуму. Це забезпечує зокрема й сприйняття певної інформації як прецедентної.

Прецедентні феномени мовознавці почали розглядати саме в руслі прагматики. Ними можуть бути як ім'я, так і ситуація, цілий текст (див. про це: [Селіванова 2006]). Прецедентні висловлювання є актуалізаторами підтекстової інформації, що міститься у відповідних прецедентних текстах (термін Ю. Караулова) й необхідна для правильної інтерпретації авторського задуму.

Ознакою прецедентних одиниць є інтертекстуальність — «співвіднесеність одного тексту з іншими, діалогічна взаємодія текстів у процесі їх функціонування, що забезпечує прирощення смислу» [Стилистический 2003: 104]. Інтертекстуальність виявляється у використанні прецедентних текстів (Г. Слишкін): компонентів знань, позначення та зміст яких «добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти» [Селіванова 2006: 492]. Прецедентний знак може апелювати до будь-якого колективного чи мікрогрупового концепту. Прецедентними знаки стають, а не зберігаються як такі в когнітивній базі соціуму чи індивіда. Зберігаються ціннісні, значущі для життя суспільства концепти, що акумулюють пізнавальну діяльність людського розуму. Як тільки такі концепти активізуються за нових умов, матеріалізуються в нових текстах, вони стають прецедентними, як і знаки, що їх втілюють [Найдюк 2006: 55]. «При цьому не тільки автор навмисно й свідомо включає у свій текст фрагменти інших текстів, але й адресат правильно визначає авторську інтенцію й сприймає текст у його діалогічній співвіднесеності» [Стилистический 2003: 105]. У процесі використання прецедентних знаків прагматичною пресупозицією мовця для успішної комунікації є передбачення того, що відповідний концепт міститься в концептуальній системі читача чи слухача. За умови порушення цієї прагматичної пресупозиції прагматичний знак є не тільки неінформативним, але й не призводить до порозуміння комунікантів, тобто прецедентні феномени орієнтовані на адресата, що спроможний упізнати інтертекстуальне послання й адекватно розуміти авторську інтенцію.

Функційно-прагматична спрямованість лінгвістичних розвідок відкрила можливості для дослідження нових аспектів мовних знаків, зокрема саме вивчення функційної специфіки граматичних одиниць дало змогу мовознавцям звернути увагу на їх прагматичну значущість у комунікативному процесі. Дослідники наголошують, що в спілкуванні «граматичні засоби можуть передавати різноманітні комунікативні смисли прагматичного характеру» [Бацевич 2010: 112] («грамемми у своїх власних значеннях частіше містять семантичну інформацію, а в невластних – прагматичну» [Апресян 1995: 141-142]). Спираючись на засади лінгвістичного функціоналізму, що є основою граматики активного типу (праці В. Виноградова, Л. Щерби, Р. Якобсона, О. Бондарка, І. Вихованця, Н. Гуйванюк, Г. Золотової, А. Загнітка, О. Кубрякової, О. Ремчукової та ін.), можна вивчити граматичні одиниці і як засоби вираження оцінки, співвідносячи їх структурні особливості з комунікативним процесом. Оцінка як складова прагматичного аспекту спілкування охоплює широкий діапазон різнорівневих мовних одиниць, систематизація яких дала їй змогу отримати статус лінгвістичної категорії.

Комплексне дослідження граматичних одиниць як засобів вираження оцінки породжує необхідність створення граматики оцінки — всебічного аналізу системи граматичних засобів вираження оцінних значень з урахуванням їх прагматичних характеристик. Відповідним кроком до створення такого комплексного опису, спроектованого Т. Космедою в межах теорії аксіологічної прагмалінгвістики, є наукові студії її послідовників — О. Халіман, яка схарактеризувала граматичні значення роду, числа та відмінка іменника [Халіман 2011а; Халіман 2011б] як засоби вираження оцінки в сучасній українській мові а також Д. Рязанцевої, дослідницькою проблемою якої в зазначеному ракурсі стали граматичні категорії прикметника [Рязанцева 2011].

Реалізуючи креативний потенціал граматичних одиниць, мовці висуюють на передній план периферійні, а то й лише потенційні властивості системи, оперуючи граматичними одиницями, вдаючись до їх залучення для мовної гри — створення відповідного прагматичного ефекту в конкретних ситуаціях спілкування. Мовознавці наголошують, що «грамемні значення в цілому більшою мірою зумовлені контекстом, зокрема контекстом інших граем, ніж лексичні (тому іноді стає неможливим указати ту граему, що є носієм цього значення...») [Апресян 1985: 63]. Закони, за якими відбувається взаємовплив значень мовних одиниць та, як наслідок, їх видозміни, як наголошує Ю. Апресян, повинні бути ретельно вивчені, описані й стати доступними для використання [Апресян 1995: 66].

Названий вище дослідник справедливо стверджує, що лінгвістичний інтерес викликає лише та прагматична інформація, що лексикалізована або граматицизована, тобто набула постійного статусу в мові [Апресян 1995: 157]. Йдеться про вживання прагматичної інформації як прецедентної.

Мета цієї лінгвістичної розвідки — описати способи виникнення граматичних ігем для вираження оцінних смислів, що породжуються на основі відповідної актуалізації граматичного значення минулого часу; аргументувати використання поняття «граматична прецедентність», що пов'язано з уживанням граматичних одиниць в оцінних функціях як прецедентних. Зазначена мета передбачає розв'язання таких **завдань**, як: 1) на прикладі граматичного значення минулого часу описати способи моделювання граматичних ігем для вираження значення оцінки; 2) аргументувати використання поняття «граматична прецедентність», що пов'язано з уживанням граматичних одиниць в оцінних функціях як прецедентних.

Опис «поведінки» граматичних одиниць пов'язаний з процесами транспозиції граматичних форм, метафоризації граматичної семантики, нейтралізації протичленів граматичної категорії, що породжує асиметрію форми й змісту та стає джерелом з'яви оцінки. У процесі взаємодії смислів виникають ігеми — комунікативні одиниці, що формуються на основі цілеспрямованих порушень мовних норм для досягнення комунікативно-прагматичних цілей. В основі породження ігем — мисленнєві механізми, використання яких передбачає знання системи правил, що їх можна цілеспрямовано порушувати.

У процесі транспонованого вживання часових форм основою для створення метафори стає саме «транспозиція граматичної форми в нове синтаксичне оточення, в сферу вживання іншої форми тієї ж системи опозицій. Виникає контраст, необхідний для будь-якої метафори, контраст між семами основного значення перенесеної форми й значенням контексту» [Шендельс 1972: 52]. Відбувається «сплановане» заміщення форм для створення прагматичного ефекту. Отже, контекстуальне оточення, в якому вживається знак, активує його приховані, невиражені властивості; саме контекст виявляє прагматичний потенціал аналізованих граматичних одиниць.

Дієслова *минулого часу* в переносному значенні (для вказівки на дію, що відбувається в теперішньому чи майбутньому), як наголошує В. Виноградов, уживаються дуже рідко, оскільки «граматична сфера минулого часу найбільш глибоко й різко окреслена (...) Це сильна граматична категорія» [Виноградов 1972: 443-444], тому форми, що її виражають, важко піддаються суб'єктивному переосмисленню. Усе ж, як підтверджує аналіз, трансформація часових планів у процесі функційної їх актуалізації щодо дієслівних форм минулого часу дає змогу моделювати відповідний стилістичний ефект [Голуб 1993: 299].

Серед інших транспонованих уживань дієслівних форм О. Бондарко акцентує увагу на своєрідності функціонування в розмовному мовленні минулого доконаного в контексті майбутнього, рос.: *Так я и поверил* (або *как же, испугался я!*) [Бондарко 1941: 134]. Заперечення факту в майбутньому, як пояснює названий учений, емоційно виражається як іронічне визнання його вже здійсненим. Експресивність, пов'язана з вираженням заперечення через іронічне ствердження, зберігається, однак при цьому зникає вказівка на чинність факту як зреалізованого в минулому. О. Бондарко наводить численні приклади з російської мови, порівн.: *Так он тебе и сказал, Феклиста... как же!.. — бормотал дядя Листар* (Мамин-Сибиряк); *Так и*

поверила тебе, — думала она, делая глупое лицо, — нашла дуру... (Мамин-Сибиряк) (цит. за: [Бондарко 1941: 134]).

І. Голуб також зауважила наявність мовного факту щодо функціонування минулого часу доконаного й недоконаного видів у значенні майбутнього чи теперішнього з актуалізацією експресії презирливого заперечення чи відмови, напр., рос.: *Так я и пошла за него замуж* (тобто *ни за что не пойду за него!*); *Да ну, боялся я ее!* (тобто *не боюсь я ее!*) [Голуб 1993: 299].

У таких випадках, як було зазначено, іронічна констатація дії означає, що насправді вона, на думку мовця, ніколи не здійсниться. Мовленнєвий акт репрезентації іронії, як відомо, є актом вираження емоційно-оцінного ставлення індивіда до явищ дійсності за допомогою висловлювання, експліцитне значення якого є протилежним власне його імпліцитному змісту за оцінною інтерпретацією. Іронічне позитивне визнання факту, названого формою минулого часу, передбачає негативну оцінку дії, що, як переконаний мовець, ніколи не відбудеться. Тут має місце непряма комунікація, змодельована на основі чинності іронічної прагматики. Невідповідність форми й змісту таких конструкцій зумовлює з'яву експресії, комічної зневажливості, сприяє вираженню негативної оцінки факту, про який ідеться. Збереження негативної оцінної семантики під час перекладу подібних прикладів українською засвідчує актуальність зазначених тверджень і для української мови, порівн.: *Так я й повірив; Ой, злякався я; Так я й пішла за нього заміж; Та ну, боявся я її.*

В українській мові простежуємо аналогічні випадки транспонованого вживання форм минулого часу, напр.:

– *П'ятдесят доларів! Ти де їх взяла? Украла? – зло запитала мама.*

– *Мені тітка дала, – тихо відповіла я.*

– *Тітка їй дала! Так я тобі й повірила* [Подарунок...];

Дружина – чоловікові, який затримався на роботі:

– *Ну, і де ти був, любий? (ритуальний вступ, який означає банальне: «Де ти шлявся, мерзотнику?»)*

Чоловік, навмисне повільно стягуючи правий черевики (ну й черевики продають нині – так швидко знімаються, що виправдання не встигаєш придумати!):

– *Скільки разів тобі можна повторювати, що по середах у мене бізнес-тренінг!*

– *І як же ви там тренувалися, милий? (переклад: «Так я тобі й повірила, бовдуре! Які тренінги можуть бути у твоїй зубожілій фірмочці, та ще й о другій годині ночі? З охороною, чи що?»)* [Раксіна];

– *А що це з тобою за дівчина сьогодні біля універу стояла?*

– *Так я тобі й розповів...* (з розм. мовл.)

Наведені приклади засвідчують, що граматична ігра виникає внаслідок маніпуляції граматичним значенням часу, вживання його як опозиційної часової форми, що нейтралізує граматичну семантику минулого часу й сприяє породженню прагматичної оцінної інформації.

Проаналізовані приклади засвідчують подібність аналізованих структур, що в них уживаються метафоризовані форми минулого часу, зокрема особливою частотністю вживання вирізняється синтаксична модель *Так (я, він, вона, ми...)* і ..., що заповнюється відповідними часовими формами й виражає негативну оцінку неможливого з огляду на думку мовця факту, дії, вербалізованих формою минулого часу.

Аналіз фактичного матеріалу підтверджує, що досліджувана структура має постійні компоненти, які створюють її базу й «задають» загальне значення, проте заповнюються різним лексичним матеріалом, що й зумовлює формування певного конкретного значення, яке накладається на узагальнене [Космеда 2000: 236]. Це дає змогу характеризувати аналізовану модель як синтаксичний фразеологізм. Зв'язки складників таких мовних одиниць не можна пояснити з огляду на граматику, вони є спеціальними зразками, за якими саме й можуть бути організовані інші члени речення [Русская 1980: 217], компоненти таких конструкцій «пов'язані ідіоматично, а прямі ЛЗ компонентів, що утворюють структуру, дещо послаблені» [Космеда 2000: 234] Такі структури, як і речення, є предикативними одиницями, проте не конструюються вільно, а, як і фразеологізми, мають здатність відтворюватися. Функція синтаксичних фразеологізмів – «вираження цілої низки суб'єктивно-модальних значень – передусім оцінних» [Космеда 2000: 234].

Синтаксична конструкція фразеологізується, реалізуючи в мовленні конкретні прагматичні завдання, своєрідно виражаючи оцінку, проте й інваріантні часові форми доповнюють або модифікують фразеологізовану сполуку. Тому й дослідження часових форм як граматичних засобів вираження оцінки можливе як аналіз їх участі в механізмі з'яви оцінних конотацій поряд із іншими засобами як наслідок їх аплікації.

Аналізуючи особливості транспозиції часових форм дієслова в поліпредикативних структурах, Л. Наконечна серед 12 типів таких уживань, виділяє форму минулого доконаного у сфері майбутнього, порівн.: *А потім це ж такий народ, сьогодні він курсант, а завтра, дивись, йому раптом кубики почепили, і він вже командир ...* (О. Гончар) (цит. за: [Наконечна 2008]). На відміну від попередніх аналізованих моделей у наведеній структурі форма минулого часу виражає негативну оцінку можливого явища, але такого, що, з огляду на думку мовця, не відповідає нормі.

Численні випадки переносного вживання часових форм, як бачимо, характеризуються експресивністю й емоційністю. Ця особливість є наслідком контрасту між контекстом і граматичним значенням форми. Виникнення ігрем для вираження оцінки як вторинної функції граматичного значення часу можливе при цілеспрямованому транспонованому вживанні форм минулого часу. Транспозиція форм минулого часу у сферу функціонування часу майбутнього породжує вираження негативної оцінки заданого факту, що, на думку мовця, реально неможливий чи не відповідає нормі.

Аналіз численних випадків подібних ігрем демонструє, що в процесі мовленнєвої діяльності оцінна семантика, оцінні функції закріплюються за граматичними одиницями, «закодовуються» в граматичну структуру, граматикалізуються. Вторинний граматичний смисл, що виникає при транспозиції граматичних значень, сприймаємо як прецедентний, тобто смисл, що актуалізується завдяки наявності попереднього подібного вживання, що виступає як прецедент. Мовець здатен сприйняти чи відтворити механізм породження оцінки за участю граматичного значення завдяки досвіду вживання чи сприйняття такого ж механізму. Вважаємо доцільним аргументувати використання поняття «граматична прецедентність» на позначення подібного вживання граматичних одиниць: це відбувається тоді, коли граматична семантика, репрезентована у відповідній граматичній формі, зокрема вторинна, оцінна, актуалізується мовцями як прецедентний смисл. Саме сприйняття вторинної граматичної семантики як прецедентної завдяки наявності досвіду використання граматичних одиниць в оцінних функціях є прагматичною пресупозицією, що й забезпечує порозуміння в комунікативному процесі.

Отже, виникає необхідність опису системи таких прецедентних граматичних форм породження оцінки, що як когнітивні структури існують у мовній свідомості елітарних (сильних) мовних особистостей, які здатні «оперувати значною кількістю прецедентних текстів» [Космеда 2012] відповідно до постулатів сучасної риторики, що засвідчує інтелектуальну повноту розвитку особистості. Аналіз прагматичного використання граматичних засобів дасть змогу застосовувати матеріал у різних сферах людської діяльності, що пов'язані з мовленнєвим прогнозуванням, а це передбачає професійне, осмислене, цілеспрямоване застосування мовних одиниць для створення прагматичного ефекту. Граматики активного типу, відповідно й граматики оцінки, вимагають фіксації даних їх дослідження у відповідних словниках активного типу, де «під опис прагматичної інформації повинна бути виділена особлива зона» [Апресян 1995: 157].

Перспектива дослідження – аналіз інших граматичних категорій української мови у виокремленому ракурсі для створення цілісної теорії «граматики оцінки».

Література

- Апресян 1995: Апресян, Ю.Д. Избр. тр. : в 2 т. [Текст] / Ю. Д. Апресян. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1995. – Т. 2. : Интегральное описание и системная лексикография. – 767 с.
- Апресян 1985: Апресян, Ю.Д. Принципы описания значений граммем [Текст] / Ю. Д. Апресян // Типология конструкций с предикатными актантами. – Л. : Наука, 1985. – С. 61-65.
- Бацевич 2012: Бацевич, Ф.С. Нариси з лінгвістичної прагматики [Текст] / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
- Бондарко 1941: Бондарко, А.В. Вид и время русского глагола (значение и употребление) [Текст] / А. В. Бондарко. – М. : Просвещение, 1941. – 239 с.
- Виноградов 1972: Виноградов, В.В. Русский язык : Грамматическое учение о слове [Текст] / В. В. Виноградов. – М. : Высш. шк., 1972. – 606 с.
- Голуб 2003: Голуб, И.Б. Стилистика русского языка [Текст] / И. Б. Голуб. – М. : Айрис-пресс, 2003. – 448 с.
- Космеда 2000: Космеда, Т. Аксиологічні аспекти прагмалінгвістики : формування і розвиток категорії оцінки [Текст] / Т. Космеда. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 349 с.
- Космеда 2012: Космеда, Т.А. Ego і Alter Ego Тараса Шевченка в комунікативному просторі щоденникового дискурсу [Текст] / Т. А. Космеда. – Дрогобич : Коло, 2012. – 372 с.
- Найдюк 2006: Найдюк, О.В. Прецедентні знаки як складова частина дискурсу [Текст] / О. В. Найдюк // Перспективы разработки науки и техники-2006 : материалы II научно-практической конференции (16–30. 11. 2006). – Т. 5. – Днепропетровск : Наука и образование, 2006. – С. 53-55.
- Подарунок...: Подарунок для дитини до Нового року [Електронний ресурс] // [Beauty Life](http://mira-moon.ru/page/podarunok-dlja-ditini-do-novogo-roku). Бути гарною – модно! – Режим доступу : <http://mira-moon.ru/page/podarunok-dlja-ditini-do-novogo-roku>. – Назва з екрану.
- Раксіна: Раксіна, О. Мовчання – знак комфорту [Електронний ресурс] // Тренінги перемовин та продажу тренера Деревиського. – Режим доступу : http://dere.com.ua/library/dzerkalo_tyzgnya/movchannya.shtml. – Назва з екрану.
- Русская 1980: Русская грамматика : в 2 т [Текст] / Н. Ю. Шведовой. – М. : Наука, 1980. – Т. 2. – 709 с.
- Рязанцева 2011: Рязанцева, Д.В. Ступені порівняння прикметників як ефективний засіб створення граматичного значення оцінки (на матеріалі сучасної української публіцистики) [Текст] / відп. ред. Т. С. Пристайко / Вісник Дніпроп. ун-ту. Серія «Мовознавство». № 11. – Дніпропетровськ : Вид. ДДУ, 2011. – Вип. 17. Т. 2. – С. 155-161.
- Селіванова 2006: Селіванова, О. Сучасна лінгвістика : термінолог. енциклоп. [Текст] / О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
- Стилистический 2003: Стилистический энциклопедический словарь русского языка [Текст] / под ред. М. Н. Кожинной. – М. : Флинта : Наука, 2003. – 296 с.
- Сусов 2009: Сусов, И.П. Лингвистическая прагматика [Текст] / И. П. Сусов. – Винница : Нова Книга, 2009. – 272 с.
- Халіман 2011а: Халіман, О.В. Категорія відмінка в аспекті аксіологічної прагмалінгвістики (на матеріалі російської та української мов) [Текст] / О. В. Халіман // Філологічні студії : Наук. вісн. Криворізьк. держ. пед. ун-ту : зб. наук. праць. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – Вип. 6. – Ч. 2. – С. 111-118.

Халіман 2011б: Халіман, О.В. Морфологічні засоби вираження категорії оцінки в сучасній українській мові : рід і число [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова» / О. В. Халіман. – Х., 2011. – 20 с.

Шендельс 1972: Шендельс, Е.И. Грамматическая метафора [Текст] / Е. И. Шендельс // НДВШ : Филол. науки. – 1972. – № 3. – С. 48-57.

В статті на прикладі аналізу граматического значення прошедшего времени описаны способы моделирования грамматических игрем для выражения значения оценки. Аргументировано использование понятия «грамматическая прецедентность», что связано с употреблением грамматических единиц в оценочных функциях как прецедентных.

Ключевые слова: оценка, игрема, грамматическое значение, прошедшее время, «грамматическая прецедентность».

The article focuses on the description of methods of modeling of grammatical igrems to express the meaning of estimation based on the material of grammatical meaning of the Past tense. Certain arguments have been given concerning the use of the notion "grammatical precedent" that is connected with the use of grammatical units in the function of estimation which are considered as precedents.

Keywords: estimation, igrem, grammatical meaning, Past tense, grammatical precedent.

Надійшла до редакції 21 вересня 2012 року.

Ірина Мельник

УДК 811.161.2' 37

СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ ВІДЧИСЛІВНИКОВИХ ДІЕСЛІВНИХ СИНТАКСИЧНИХ ТРАНСПОЗИТИВ

Висвітлено сутність відчислівникової дієслівної синтаксичної транспозиції, диференційовано відчислівникові вербалізати за семантичним потенціалом на ядро та периферію, виокремлено і схарактеризовано значеннєві групи, що формують центр і периферію аналізованих транспозитив, визначено вплив семантики відчислівникових вербалізацій на морфологічну експлікацію суб'єктного компонента.

Ключові слова: транспозиція, транспозит, вербалізація, предикат, семантична група.

Останні десятиріччя позначені активною увагою вчених до проблем семантичного аналізу квантитативних компонентів. Значеннєвий потенціал цих одиниць неодноразово ставав предметом вивчення у межах числівника як окремого лексико-граматичного класу [Сучасна 1969: 237-264; Арполенко, Городенська, Щербатюк 1980; Леонова 1983: 128-143; Безпояско, Городенська Русанівський 1993: 142-157; Лукінова 2000; Вихованець, Городенська 2004: 251-183; Плющ 2010: 207-220]. Специфічна семантика та своєрідні сполучувальні можливості дали змогу науковцям виділити слова з кількісним значенням в окремий семантичний клас – предикати кількості [Вихованець 1992: 109-111; Межов 1998: 9; Загнітко 2001: 121; Городенська 2002: 23-26; Попович 2002: 4-5; Мірченко 2004: 127-128; Кавера 2007: 16-19], якому відведено найпериферійніше місце в семантичній класифікації предикатів.

Уперше в українському мовознавстві розподіл квантитативних предикатних компонентів на два підкласи: предикати означено-кількісні і предикати неозначено-кількісні – здійснив І.Р. Вихованець. З першим підкласом учений пов'язує позначення точної кількості відповідних предметів. Другий підклас на відміну від першого не утворює такої викинченої сукупності елементів, а становить обмежену групу слів на позначення точно не визначених, недиференційованих, узагальнено-кількісних понять. «Такі поняття, – за спостереженнями науковця, – стосуються кількісних визначень у межах від приблизної кількості неозначеної репрезентації предметів до приблизних кількісних визначень їх надмірності» [Вихованець 1992: 110].

Запропоновану І.Р. Вихованцем семантичну класифікацію предикатів кількості конкретизував О.Г. Межов, розширивши морфологічний діапазон цього семантичного класу за рахунок слів інших лексико-граматичних розрядів: дієслів, прислівників та іменників з кількісним значенням. Це дозволило йому виокремити чотири підтипи предикатів кількості: 1) предикати статично-кількісної ознаки (власне-кількісної); 2) предикати кількості-відношення; 3) предикати динамічно-кількісної ознаки; 4) предикати кількісно-вікової ознаки. Аналіз предикатів кількості дослідник проводить відповідно до різновидів суб'єктних синтаксем [Межов 2007: 66-69]. Певною мірою подібною до попередньої за семантичним вираженням кількісної ознаки і морфологічним наповненням предикатних компонентів є класифікація предикатів кількості, яку представляє у мовознавчій літературі Н.М. Попович. Зосередження уваги на числівникових і нечислівникових репрезентантах квантитативної семантики дало змогу дослідниці вирізнити шість основних семантичних різновидів предикатів кількості зі значеннями: 1) власне-кількості; 2) неозначеної кількості; 3) приблизної кількості; 4) розподільної кількості; 5) кількості-відношення; 6) динамічно-кількісної ознаки [Попович 2002: 4-5]. Семантичну диференціацію предикатів кількості на тлі їхньої морфологічної і неморфологічної реалізації у канві